

ยุ้งข้าวยุคใหม่: กระบวนการปรับตัวสู่ทางรอดแห่งภูมิปัญญาของชาวนาไทย*

The completeness barn: the revolution process of attainment to survival of Thai farmer

¹อัครเดช พรหมกัลป์, รัตติยา เหนืออำนาจ และจรรุณศักดิ์ สุนทรเดชา

¹Akkradecha Brahmakappa, Rattiya Nua-amnat
and Jaroonsak Soonthondachar

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nakhonsawan Campus, Thailand.

¹Corresponding Author. Email: akkaratv8668@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพมีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอรูปแบบการปรับตัวของข้าวและยุ้งข้าวยุคใหม่สู่ทางรอดแห่งภูมิปัญญาของชาวนาไทย โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 23 คน การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม การสนทนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 10 รูปหรือคน แล้วใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการปรับตัวของข้าวและยุ้งข้าวยุคใหม่สู่ทางรอดแห่งภูมิปัญญาของชาวนาไทยประกอบไปด้วย 4 ด้าน 1. ด้านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ จะต้องสร้างยุ้งข้าวที่มีชีวิตให้เกิดขึ้นในพื้นที่ของบรรพบุรุษ โดยการเพาะปลูกข้าวเกษตรอินทรีย์โดยพึ่งพิงระบบนิเวศ สร้างเขตปลอดภัยและมีกรรวมกลุ่มแบบวิสาหกิจชุมชนเพื่อร่วมกันแปรรูปแล้วนำออกขายตามความต้องการของตลาด 2. ด้านการสร้างนวัตกรรม จะต้องมีการศึกษา ค้นคว้า วิจัย และพัฒนาเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น รวมถึงนำมาซึ่งสินค้าเกษตรปลอดภัยเพื่อคนในสังคม โดยการดำรงไว้ซึ่งจริยธรรมและความซื่อสัตย์สุจริตต่อผู้บริโภค 3. ด้านการสร้าง ความยั่งยืน จะต้องร่วมกันสร้างความอุดมสมบูรณ์ให้กับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในแปลงเกษตร มีการปรับเปลี่ยนทัศนคติจากการทำเกษตรเชิงเดี่ยวแล้วหันมาทำไร่นาสวนผสม และการสร้างเครือข่ายการดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 4. ด้านการสร้างวิถีแห่งการเปลี่ยนผ่าน จะต้องมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และขยายผลไปสู่ทุก ครอบครัว ชุมชน และสังคม เพื่อให้ผืนดินกลับกลายเป็นยุ้งข้าวยุคใหม่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ และเป็นหลักประกันความมั่นคงทางอาหารให้กับลูกหลานชาวนา

คำสำคัญ: ยุ้งข้าวยุคใหม่; กระบวนการปรับตัวของชาวนา; การสร้างความยั่งยืนของวิถีชีวิตชาวนา

Abstract

This research was the qualitative research aimed to present the adaptation patterns of modern rice and rice barns to the survival of the wisdom of Thai farmers. In-depth interviews with 23 key informants. Discussions with ten experts or group discussions and using descriptive content analysis techniques.

The results of the research were showed that the revolution model of attainment to survival of Thai farmer consisted of 4 sides were 1. Exchange of knowledge had to build a living barn to occur in the land of ancestors by planting organic rice by relying on the ecosystem. Create a chemical-free zone, and community enterprise groups were to join together for processing and selling by market demand. 2. Innovation must have research and development to solve problems that occur, including bringing agricultural products safe for people in society by maintaining ethics and honesty with consumers. 3. Sustainability must jointly create abundance for nature and the environment of farming plots. Must together create wealth for life and the context of farming plots. There was a change of attitude from single farming to turning to mixed farming and creating a network of lifestyle according to the sufficiency economy philosophy. 4. Creating a path of change must exchange knowledge and extend it to every family, community, and society. To turn the land into a modern barn that was fertile and guarantees food security for the children of the farmers.

Keywords: The completeness barn; the revolution process of farmer; Creating a sustainable way of life for farmers

บทนำ

ยิ่งข้าวในอดีตถือว่ามีความสำคัญอย่างยิ่งต่อวิถีชีวิตของชาวนาและถือเป็นสมบัติที่แสดงออกถึงคุณค่าและมูลค่า เพราะเป็นสัญลักษณ์ที่เป็นเครื่องบ่งบอกสถานะทางเศรษฐกิจของผู้เป็นเจ้าของ บ้านไหนครอบครัวไหนมียิ่งข้าวหลังใหญ่ก็อาจหมายความว่าบ้านหลังนี้หรือครอบครัวนี้มีที่นามาก มีควายมาก และมีกำลังการผลิตจนได้ผลิตผลที่เป็นข้าวเปลือกมาเก็บรักษาไว้จำนวนมาก (Tuamtad, 2017) ยิ่งข้าวยังเป็นเครื่องบ่งบอกถึงความเป็นคนขยันขันแข็ง ความเป็นผู้มีฐานะดี และเป็นที่น่าภาคภูมิใจของคนในชุมชน ขณะเดียวกันปริมาณข้าวที่อยู่ในยุ้งข้าวแต่ละหลังก็ยังเป็นหลักประกันความเสี่ยงว่าครอบครัวนั้นจะมีอาหารหรือข้าวที่สามารถยังชีพอยู่รอดไปได้ (Noppan, 2017) ตลอดทั้งปีหรือจนกว่าจะถึงฤดูกาลเก็บเกี่ยวใหม่อีกครั้ง ดังคำญาหรือกลอนโบราณอีสานบทหนึ่งที่กล่าวไว้ว่า “ทุกขบมีเสื่อผ้า ผาเหือนเพพอลื้ออยู่ ทุกขบมีข้าวอยู่ในเล้า สีนอนลื้ออยู่จ้งได้” (Boonari, 2001) หมายความว่า ความยากจนนั้นหากยากจนถึงกับไม่มีเสื่อผ้าใส่ก็ยังไม่พ้ออาศัยบ้านหลังไหม ให้ได้บังกาย แต่หากทุกขจนไม่มีข้าวในยุ้งหรือไม่มีข้าวจะกรอกหม้อแล้วจะมีชีวิตอยู่

รอดได้ แต่ผลจากการเปลี่ยนแปลงตามกระแสโลกาภิวัตน์ (Globalization) ที่ถือเป็นกระแสของความทันสมัย (Modernization) กระแสข่าวสารข้อมูล (Information) ที่อาศัยสื่อเทคโนโลยีแขนงต่าง ๆ ได้ทำลายค่านิยมของความเป็นอยู่ที่เรียบง่ายของสังคมชาวนาไทยให้กลับกลายไปสู่สังคมวัตถุนิยมและบริโภคนิยม ถือเป็นการเข้าสู่สังคมที่ใช้เงินตราเป็นตัวตั้ง ทุกอย่างต้องคิดเป็นค่าแรง ค่าจ้าง ผู้คนต่างพากันยกย่องบูชาและมองคุณค่าอยู่ที่เงินตรารวมถึงวัตถุและฐานะทางเศรษฐกิจ จึงส่งผลให้ทุกคนในสังคมพยายามที่จะหาเงินให้ได้มากที่สุด และค่านิยมข้างต้นนี้ยังได้ลุกลามและแพร่ขยายไปถึงสถาบันครอบครัวชาวนาไทยซึ่งเป็นสถาบันหลักและสถาบันพื้นฐานของสังคมไทย ทำให้ชาวนายุคใหม่ส่วนใหญ่จะเกิดความเห็นแก่ได้โดยไม่สนใจเรื่องศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม (Nilalum, 2017) และนานนับเวลากว่า 30 ปีแล้วที่ชาวนาไทยหลงใหลในกระแสบริโภคนิยมและวัตถุนิยม ได้ปรับเปลี่ยนจากวิถีชีวิตจากชาวนาแบบพอเพียงมาเป็นชาวนาสมัยใหม่ที่ทำนาแบบพึ่งพิงสารเคมีจนกลายเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตและความเคยชิน ตลอดจนมีการพึ่งพิงเทคโนโลยีเครื่องมือเครื่องจักรมาแทนแรงงานวัวควายจนทำให้เกิดวิถีชีวิตต่างคนต่างอยู่ต่างคนต่างทำขยายวงกว้างและแทรกซึมเข้าไปในทุกอณูของสังคม (Wongrod, 2017) การตอบโจทก์ในการดำรงชีวิตของชาวนาไทยในยุคปัจจุบันนี้ถือว่าผิดเพี้ยนไปจากความเป็นจริงในอดีตค่อนข้างมาก ยกตัวอย่างง่าย ๆ ถ้าชาวนาปลูกข้าวได้ 1 ตันหรือ 1,000 กิโลกรัม ขายได้ตันละ 15,000 บาท ค่าเฉลี่ยจะอยู่ที่กิโลกรัมละ 15 บาท พอขายข้าวให้กับโรงสีหรือจตุรัสซื้อมาแล้ว ชาวนารับเงิน 15,000 บาทเดินเข้าห้างสรรพสินค้าซื้อข้าวสารบรรจุถุง 5 กิโลกรัม ราคาถุงละ 250 บาทเพื่อกลับไปหุงหาอาหาร ซึ่งค่าเฉลี่ยในการซื้อข้าวสารจะตกอยู่ที่กิโลกรัมละ 50 บาท ถ้าเป็นเช่นนี้ชาวนาก็จะขาดทุนไปแล้วอย่างน้อยกิโลกรัมละ 35 บาท นี่ยังไม่ได้รวมถึงค่าปุ๋ย ค่าฮอร์โมน ค่ายาฆ่าหญ้าหรือวัชพืช ค่ายาฆ่าแมลง ค่าเมล็ดพันธุ์ ค่าไถ ค่าหว่าน ค่าแรงฉีดยา ค่าหว่านปุ๋ย ค่ารถเกี่ยว ค่ารถบรรทุก และอีกสารพัดรายจ่ายที่จะต้องควัก สรุปรวมเงิน 15,000 บาทจากการขายข้าวเปลือก 1,000 กิโลกรัม หรือ 1 ตัน ชาวนาจะซื้อข้าวสารได้แค่ 60 ถุง หรือ 300 กิโลกรัม ในประเด็นเดียวกันหากเรามองย้อนกลับไปในอดีตหากชาวนามีข้าว 1,000 กิโลกรัมหรือ 1 ตันเก็บไว้ในยุ้งฉาง เมื่อต้องการหุงหาอาหารชาวนาก็จะทยอยนำข้าวเปลือกมาตำด้วยครกไม้หรือสีข้าวในโรงสีขนาดเล็กประจำครอบครัวหรือโรงสีในชุมชน ผลผลิตที่ได้จากการตำข้าว สีข้าว หรือแปรสภาพจากข้าวเปลือก 1,000 กิโลกรัม หรือ 1 ตันมาเป็นข้าวสาร ชาวนาจะได้ข้าวสารที่เป็นข้าวที่เต็มเมล็ดและเป็นข้าวสารที่เป็นข้าวหอมหรือข้าวหัก รวมถึงข้าวสารที่เป็นปลายข้าวหรือจมูกข้าวประมาณ 600-630 กิโลกรัม ได้รำละเอียดสำหรับเลี้ยงสุกรหรือเลี้ยงเป็ดเลี้ยงไก่อีก 80-85 กิโลกรัม ได้ซี่แกลบ 230 กิโลกรัม และได้เศษขยะตลอดทั้งละอองที่เกิดจากการตำข้าวหรือสีข้าวอีก 20 กิโลกรัมไว้สำหรับการผลิตปุ๋ย (Chitsuthipakorn, 2016)

คำถามจึงมีอยู่ว่าถึงเวลาหรือยังที่จะต้องปรับเปลี่ยนจิตพฤติกรรมให้กับชาวนาไทยให้ได้ตระหนักและเห็นถึงสภาพแห่งปัญหา ที่ทำมาแล้วเป็นหนี้ ทำมาแล้วยากจน ทำมาแล้วเหนื่อยทั้งกายและใจ ทั้งนี้เพื่อจะเป็นแนวทางที่จะนำไปสู่การบริหารจัดการที่นำมาซึ่งประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการผลิต และมีการบริหารจัดการทั้งระบบให้เกิดความสมดุล พอเพียง และมั่นคงยั่งยืน ถือเป็นการเพิ่มศักยภาพตลอดจนขีดความสามารถและโอกาสให้กับชาวนา สำหรับแนวทางในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวหากชาวนาทุกครัวเรือนมีแนวคิดในการป้องกันความเสี่ยง มีการเก็บรักษาหรือสะสมข้าวหรืออาหารไว้ให้ลูกหลานมีรับประทานได้ทั้งปี

การบริหารความเสี่ยงและการแก้ไขปัญหาความยากจนของชาวนาไทยจึงจะเกิดผลเป็นรูปธรรม ซึ่งในเรื่องนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 ของไทยพระองค์ท่านก็ยังทรงมีพระราชดำริในการแก้ไขปัญหา ช่างต้นให้กับชาวนาไทย โดยส่งเสริมให้ชาวนารวมตัวกันดำเนินการแบบสหกรณ์แล้วทำการแปรรูปหรือสี ข้าวเปลือกเองจะทำให้ชาวนามีกำไรมากขึ้นและสามารถตั้งตัวได้ พร้อมกันนั้นได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ ตั้งโรงสีข้าวตัวอย่างขึ้นในวังสวนจิตรลดาตั้งแต่ปี พ.ศ.2514 เพื่อทำการทดลองสีข้าวและส่งเสริมให้สร้างยุ้ง ฉางไม้แบบสหกรณ์เพื่อทดลองเก็บรักษาข้าวเปลือกเพื่อเป็นต้นแบบให้ได้ศึกษาเรียนรู้ การวิจัยในครั้งนี้จะมี การศึกษาเรียนรู้ถึงกระบวนการปรับตัว (Revolution Process) ในการสร้างยุ้งข้าวยุคใหม่ซึ่งเป็นยุ้งข้าวแบบ ไร่รูป เป็นยุ้งข้าวแบบมีชีวิต ที่แสดงออกถึงรูปแบบ วิธีการหรือแนวทางในการสร้างความอุดมสมบูรณ์ของข้าว ปลาอาหารผ่านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (Learning) และนวัตกรรมการเปลี่ยนรูปของยุ้งข้าว (Innovation of Barn) เพื่อเสริมสร้างความยั่งยืนให้กับชาวนา (Sustainable of Farmer) บนวิถีแห่งการเปลี่ยนผ่าน (Transformation) ที่ต้องอาศัยความเข้มแข็งและยั่งยืนบนพื้นฐานแห่งภูมิปัญญาท้องถิ่น (Attainment) ซึ่งจะเป็นการสร้างทางเลือกทางรอดให้กับชาวนาไทย (Survival of Thai Farmer) ที่ตั้งอยู่บนภูมิปัญญาท้องถิ่น และเป็นแนวทางที่จะแก้ไขปัญหาซ้ำซากให้กับชาวนาให้ลดลงและหายไปในที่สุด

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อนำเสนอรูปแบบการปรับตัวของข้าวและยุ้งข้าวยุคใหม่สู่ทางรอดแห่งภูมิปัญญาของชาวนาไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีการหลายอย่างมุ่งเน้นการวิเคราะห์ในเชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) ผู้วิจัยกำหนดวิธีการศึกษาใน 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ที่ถูกเลือกแบบเฉพาะเจาะจงเป็นผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญในสาขาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องและตัวแทนชุมชน จำนวน นักวิชาการ ผู้เชี่ยวชาญ ผู้แทนชาวนา และผู้ที่เกี่ยวข้องในระดับพื้นที่ จำนวน 23 คน ประกอบด้วย นักวิชาการ ผู้เชี่ยวชาญ ผู้แทนชาวนา และผู้ที่เกี่ยวข้องในระดับพื้นที่จังหวัดนครสวรรค์

ขั้นตอนที่ 2 การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-Participation Observation) ซึ่งเป็นการสังเกต พฤติกรรมและการดำเนินชีวิตของชาวนาในพื้นที่จังหวัดนครสวรรค์ทั้งที่ยังคงรักษารูปแบบ วิธีการ หรือ แนวทางในการสร้างความอุดมสมบูรณ์ของข้าวปลาอาหาร ที่จะเป็นเครื่องหมายที่แสดงออกถึงความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน เพื่อเป็นหลักประกันความเสี่ยงให้กับชาวนาและลูกหลาน ซึ่งเป็นการสังเกตที่ทำความคุ้นเคยกับการ สัมภาษณ์ และการลงพื้นที่ในห้วงเวลาอื่น ๆ ในจังหวัดนครสวรรค์

ขั้นตอนที่ 3 การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) กับผู้เชี่ยวชาญ (Expert) ผู้วิจัยกำหนดการสนทนากลุ่มเฉพาะของผู้เชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยว จำนวน 10 รูปหรือคน ประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิระดับพื้นที่ ผู้แทนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมถึงผู้แทนชาวนา เพื่อรวบรวม รายละเอียดให้เกิดความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ผลการวิจัย

รูปแบบการปรับตัวของข้าวและยุงข้าวยุคใหม่สู่ทางรอดแห่งภูมิปัญญาของชาวนาไทย ประกอบไปด้วย

1. การเปลี่ยนแปลงแห่งวัฒนธรรมข้าวบนฐานการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม และแนวทางการปรับตัว พบว่า

1.1 การเปลี่ยนแปลงแห่งวัฒนธรรมข้าวและยุงข้าวด้านการผลิต (Product Process) พบว่า ปัจจุบันชาวนาทำนาเพื่อจำหน่ายมากกว่าทำเพื่อเก็บในยุ้งข้าวเพื่อให้มีกินตลอดปี มีการเปลี่ยนแปลงการเพาะปลูกข้าวหลากหลายสายพันธุ์ไปสู่สายพันธุ์ที่ตลาดต้องการ วิถีชีวิตที่เกี่ยวกับการทำนาเปลี่ยนแปลงจากการลงแขกไปสู่การจ้างแรงงาน มีการเปลี่ยนแปลงมาใช้เครื่องจักรมากขึ้น พื้งพาสารเคมีมากขึ้นหลายเท่าตัว เมื่อเทียบกับระบบเกษตรแบบอินทรีย์ที่เคยทำในอดีต

1.2 การเปลี่ยนแปลงแห่งวัฒนธรรมข้าวและยุงข้าวด้านการแลกเปลี่ยน (Exchange) พบว่า ในอดีตข้าวเป็นตัววัดมูลค่าหรือความมั่งคั่งร่ำรวยของครอบครัว ปัจจุบันข้าวเป็นตัวชี้วัดการลงทุน ในอดีตข้าวเป็นสื่อกลางการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรม ปัจจุบันข้าวเป็นสื่อกลางในการกำหนดอนาคตการตลาด ในอดีตชาวนิยมใช้ข้าวชำระหนี้สิน ปัจจุบันข้าวเป็นสินค้าที่มีความเสี่ยงที่ไม่อาจนำมาทดแทนหนี้สินได้ ในอดีตข้าวเป็นสินค้าที่มีราคาที่ค่อนข้างแน่นอน ปัจจุบันข้าวเป็นสินค้าที่มีราคาอ่อนไหว และในอดีตข้าวสามารถนำไปแลกเปลี่ยนเป็นสินค้าชนิดอื่นได้ ปัจจุบันข้าวไม่สามารถนำไปแลกเปลี่ยนเป็นสินค้าชนิดอื่นได้

1.3 การเปลี่ยนแปลงแห่งวัฒนธรรมข้าวและยุงข้าวด้านการบริโภค (Consumption) พบว่า ในอดีตคนบริโภคข้าวเป็นอาหารหลักแต่ปัจจุบันคนบริโภคอาหารชนิดอื่นแทนข้าวมากขึ้น ในอดีตคนนิยมแปรรูปข้าวเป็นข้าวหลามหรือข้าวต้มมัด ปัจจุบันคนนำข้าวไปทำอาหารในรูปแบบอื่นมากขึ้น ในอดีตคนนิยมรับประทานข้าวไม่กี่สายพันธุ์ ปัจจุบันคนนิยมรับประทานข้าวหลากหลายสายพันธุ์มากขึ้น ในอดีตคนนิยมรับประทานข้าวพันธุ์พื้นถิ่นของตนเอง ปัจจุบันคนเริ่มที่จะรับประทานข้าวจากต่างพื้นที่มากขึ้น และในอดีตคนเพาะปลูกข้าวเพื่อการบริโภคเป็นหลัก ปัจจุบันคนเพาะปลูกข้าวเพื่อการค้าและอุตสาหกรรมมากขึ้น

1.4 การเปลี่ยนแปลงแห่งวัฒนธรรมข้าวและยุงข้าวด้านการเก็บรักษา (Storage) พบว่า ในอดีตชาวนานิยมที่จะเก็บข้าวไว้ในยุ้งฉางเพื่อการบริโภค ปัจจุบันชาวนานิยมที่จะขายเพื่อหากำไรมากกว่า ในอดีตยุ้งฉางข้าวคือสัญลักษณ์ของความมั่นคง มั่งคั่ง ปัจจุบันคนมองว่าเป็นสัญลักษณ์ของความล้าสมัย ในอดีตชาวนานิยมที่จะคัดเลือกและจัดเก็บรักษาพันธุ์ข้าวด้วยตนเอง ปัจจุบันมองว่าเป็นภาระเพราะสามารถซื้อหาได้ง่ายว่า ในอดีตชาวนา 1 ครอบครัวจะต้องมียุ้งข้าว 1 หลัง ปัจจุบันชาวนาเห็นว่ายุ้งข้าวจะมีหรือไม่มีก็ได้ และในอดีตชาวนาจะสร้างยุ้งข้าวเพื่อประโยชน์หลายๆ ด้าน ปัจจุบันชาวนานิยมที่จะขายยุ้งข้าวทิ้งเพราะเห็นว่หมดประโยชน์

1.5 การเปลี่ยนแปลงแห่งวัฒนธรรมข้าวและยุงข้าวด้านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (Learning) พบว่า ชาวนามีการส่งต่อความรู้ เทคนิค และประสบการณ์ในการผลิตหรือการเพาะปลูกข้าว การซื้อขาย/แลกเปลี่ยนมูลค่าของข้าว การแปรรูปเพื่อการบริโภคข้าวที่มีความหลากหลาย การเก็บรักษาข้าวในรูปแบบอื่น เช่น การ

ขายฝาก การจำหน่ายข้าว เป็นต้น การสร้างความมั่นคง มั่งคั่งทางอาหารแทนข้าวที่มีความหลากหลายมากขึ้น จากรุ่นสู่รุ่น

1.6 การเปลี่ยนแปลงแห่งวัฒนธรรมข้าวและยังข้าวด้านการสร้างนวัตกรรม (Innovations) พบว่า ชาวนาเริ่มมีการเพาะปลูกพืชเกษตรชนิดอื่นแทนข้าวเพื่อเป็นหลักประกันความเสี่ยง เช่น การปลูกอ้อย ส่วนใหญ่เริ่มที่จะให้ความสำคัญและลงมือทำการเพาะปลูกข้าวในลักษณะข้าวอินทรีย์เพิ่มมากขึ้น สร้างมั่งคั่งให้กับครอบครัว โดยการเพาะปลูกข้าวที่มีราคาสูงหรือเป็นที่ต้องการของตลาด เริ่มมีการเพาะปลูกพืชแบบผสมผสานมากขึ้นสร้างความยั่งยืนให้กับครอบครัว และมีความคิดในการสร้างความอุดมสมบูรณ์ของข้าวปลาอาหาร โดยเฉพาะการขับเคลื่อนตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

1.7 การเปลี่ยนแปลงแห่งวัฒนธรรมข้าวและยังข้าวด้านการสร้างความยั่งยืนด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่น (Sustainable) พบว่า ชาวนาพัฒนาการเพาะปลูกข้าวอยู่บนความสมดุลของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ มีการศึกษา ค้นคว้า วิจัย และพัฒนาความรู้ในด้านการผลิตเพื่อตอบสนองการบริโภคของคนหรือตลาด มีความรอบคอบในการวางแผนด้านการแลกเปลี่ยนและการเก็บรักษาผลิตผลเพื่อสร้างมูลค่าให้กับข้าวที่ตนเองมี ชาวนาส่วนหนึ่งเริ่มให้ความสำคัญในเรื่องของความซื่อสัตย์สุจริตต่อลูกค้าหรือผู้บริโภค เช่น การทำเกษตรอินทรีย์ เพราะทำให้ข้าวมีราคาที่ดีกว่าท้องตลาด ในการทำงานในปัจจุบันชาวนาต้องใช้ความคิดและการตัดสินใจในการแก้ไขปัญหาด้วยเหตุด้วยผลมากขึ้น

1.8 การเปลี่ยนแปลงแห่งวัฒนธรรมข้าวและยังข้าวด้านการสร้างวิถีแห่งการเปลี่ยนผ่าน (Transformation) พบว่า ชาวนาบางส่วนในปัจจุบันเริ่มเปลี่ยนแปลงทัศนคติในการทำงานโดยหันมาให้ความสำคัญกับความสมดุลของระบบนิเวศมากขึ้น เริ่มเปลี่ยนแปลงทัศนคติเกี่ยวกับอาชีพชาวนา โดยหันมาให้ความสำคัญกับการรักษาอาชีพการทำนาของคนในชุมชนท้องถิ่น ให้ความสำคัญกับการใช้ทรัพยากรธรรมชาติให้เกิดประโยชน์สูงสุดและพยายามทำนาให้ไม่เกิดผลเสียต่อสิ่งแวดล้อม สามารถใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับธรรมชาติได้อย่างกลมกลืน โดยไม่มีผลกระทบด้านลบต่อระบบนิเวศวิทยา และมีการเปลี่ยนแปลงทัศนคติในการทำงานโดยหันมาให้ความสำคัญกับปัญหาสุขภาพของผู้บริโภคหรือคนในสังคมมากขึ้น

2. รูปแบบการพัฒนากระบวนการปรับตัวของข้าวและยังข้าวยุคใหม่สู่ทางรอดแห่งภูมิปัญญาของชาวนาไทย พบว่า เป็นกระบวนการปรับปรุง พัฒนาที่ถูกสั่งสมมาจากบรรพบุรุษ เนื่องด้วยสังคมไทยเป็นสังคมเกษตรกรรม การทำนาจึงถือเป็นอาชีพหลักในการสร้างความมั่นคงและมั่งคั่งของประเทศ แต่ปัจจุบันด้วยสภาพสังคมได้เกิดการเปลี่ยนแปลงและความซับซ้อนมากขึ้น โดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ฉะนั้นเพื่อก่อให้เกิดความสมดุลจึงจำเป็นต้องมีกระบวนการที่จะนำไปสู่การปรับตัว ดังนี้

2.1 ด้านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (Learning) ควรมีการปรับตัวเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันในการปรับตัวที่จะนำไปสู่การสร้างอยู่รอดปลอดภัยและจะก่อให้เกิดความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน คือ ชาวนาหรือเกษตรกรจะต้องสร้างยังข้าวที่มีชีวิตให้เกิดขึ้นในผืนดินบรรพบุรุษ กล่าวคือ จะต้องสร้างความอุดมสมบูรณ์ของพืชพันธุ์และข้าวปลาอาหารให้เกิดขึ้นในผืนดินที่ได้รับมรดกตกทอดจากปู่ย่าตายายหรือบรรพบุรุษ ขณะเดียวกันก็จะต้องประกอบการเกษตรและทำนาอย่างพึงพิงระบบนิเวศทั้งดิน น้ำ ลม ไฟหรือความร้อน และจะต้องลด ละ เลิก รวมถึงสร้างเขตปลอดสารเคมีเพื่อเป็นการลดต้นทุนในการผลิต และลดปัญหาความเสี่ยงในเรื่องของ

สุขภาพและอนามัยของผู้บริโภค สิ่งที่เป็นและสำคัญก็คือชาวนาและเกษตรกรจะต้องเพาะปลูกข้าวเกษตรอินทรีย์หรือเกษตรปลอดสารพิษ ซึ่งขณะนี้เน้นไปตามความต้องการของตลาดที่คนในสังคมเริ่มหันกลับมาให้ความสนใจและกลับมาให้ความสำคัญกับเรื่องนี้อีกครั้ง และหลังจากที่มีการเก็บเกี่ยวข้าวหรือผลผลิตทางการเกษตรแล้ว ชาวนาหรือเกษตรกรจะต้องมีการเก็บรักษาข้าวไว้ในยุ้งฉางเพื่อรอเวลานำออกไปแปรรูปและจำหน่ายในช่วงที่มีราคาที่เกษตรกรและชาวนาคิดว่าคุ้มทุนหรือมีผลกำไร ไม่เฉพาะเท่านั้นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่สำคัญ คือ การที่เกษตรกรและชาวนาจะต้องรวมกลุ่มกันเพื่ออำนาจการต่อรองทางการตลาดและการค้า รวมถึงการแปรรูปข้าวและผลผลิตทางการเกษตรเพื่อนำออกจำหน่ายยังตลาดนัดชุมชน ห้างสรรพสินค้า หรือตลาดนัดออนไลน์ โดยเกษตรกรและชาวนาจะต้องใช้บริการโรงสีในชุมชนซึ่งเป็นกองทุนและสวัสดิการที่จะช่วยลดรายจ่ายและสร้างผลตอบแทนในรูปแบบของการปันผลที่จะเกิดขึ้นอีกทางหนึ่งด้วย

2.2 ด้านการสร้างนวัตกรรม (Innovations) สิ่งที่จะเกิดขึ้นใหม่แต่ไม่ใช่สิ่งที่แตกต่างจากอดีตเมื่อครั้งบรรพบุรุษดำเนินการก็คือ การร่วมกันรักษาความสมดุลของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยการทำการเกษตรหรือการเพาะปลูกข้าวในลักษณะของการเกื้อกูลกับสรรพสิ่งที่มีชีวิตในแปลงนาหรือแปลงเกษตร ด้วยการลด ละ เลิกการใช้สารเคมี ขณะเดียวกันให้หันมาเพาะปลูกข้าวอินทรีย์หรือข้าวที่มีความแตกต่างหลากหลายสายพันธุ์เพิ่มมากขึ้นเพื่อตอบสนองโอกาสทางการค้าและความปรารถนาของผู้บริโภค นอกจากนั้นให้เกษตรกรหรือชาวนาปรับเปลี่ยนทัศนคติจากการเพาะปลูกหรือการประกอบเกษตรเชิงเดี่ยวแล้วหันกลับมาทำไร่นาสวนผสม เพื่อสร้างรายได้ให้เกิดขึ้นแบบรายชั่วโมง รายวัน รายสัปดาห์ รายเดือน รายฤดูกาลผลิตหรือรายปีแบบไม่มีวันหมด เมื่อครอบครัวตนเองพร้อมก็ขอให้มีการรวมกลุ่มพลังกับคนในชุมชนเพื่อร่วมกันแลกเปลี่ยนเรียนรู้และมีการแปรรูปผลผลิตโดยก่อตั้งหรือจัดตั้งองค์กรขนาดเล็กในรูปแบบวิสาหกิจให้เกิดขึ้นและกระจายทั่วชุมชน ถือเป็นการสร้างเครือข่ายการดำเนินชีวิตในลักษณะชุมชนและสังคมเข้มแข็ง ที่มีความพอดี พอประมาณ มีเหตุมีผล มีภูมิคุ้มกัน บนพื้นฐานของความรู้ คุณธรรมจริยธรรม และภูมิปัญญาที่ปูย่าตายายให้สืบสานต่อ ๆ กันมาตั้งแต่ต้น

2.3 ด้านการสร้างที่ยั่งยืน (Sustainable) นั้น สิ่งที่เป็นและสำคัญก็คือชาวนาและเกษตรกรจะต้องร่วมมือกันสร้างและรักษาความอุดมสมบูรณ์ของผืนดินบนพื้นฐานของความสมดุลในทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทั้งดิน น้ำ หรือผืนป่า พร้อมกับการให้มีการปรับปรุงผืนนาให้เป็นแปลงเกษตรแบบผสมผสานที่มีทั้งบ้าน สวนเกษตร แหล่งน้ำ ผืนนา ผืนป่า และอื่น ๆ ที่จะเป็นส่วนหนึ่งในการคืนความอุดมสมบูรณ์ และเป็นแหล่งที่มาของปัจจัย ๔ ทั้งอาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค หากจะสร้างความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืนมากกว่านั้น ชาวนาหรือเกษตรกรก็จะต้องฝึกฝนพัฒนาตนให้เป็นผู้ที่หมั่นศึกษาค้นคว้า วิจัย และพัฒนาอย่างไม่หยุดยั้ง ทั้งนี้เพื่อแก้ไขในทุกปัญหาที่เกิดขึ้นในแปลงนาหรือแปลงเกษตร ถือเป็นการศึกษาหาข้อมูลเพื่อประกอบการคิด การตัดสินใจอย่างมีเหตุมีผล มีความรอบคอบและรอบรู้ เมื่อลงมือปฏิบัติและพัฒนาการเพาะปลูกผลผลิตหรือสินค้าเกษตรที่ได้ก็จะเป็นสินค้าเกษตรอินทรีย์หรือเกษตรปลอดภัย ซึ่งจะเป็นที่สนใจและเป็นที่ต้องการทางการตลาดรวมถึงผู้คนในสังคมปัจจุบัน ถือเป็นการสร้างสรรค์ พัฒนาและดำรงไว้ซึ่งคุณธรรมจริยธรรมรวมถึงความซื่อสัตย์สุจริตทั้งทางการปฏิบัติและการค้าขายต่อผู้บริโภค

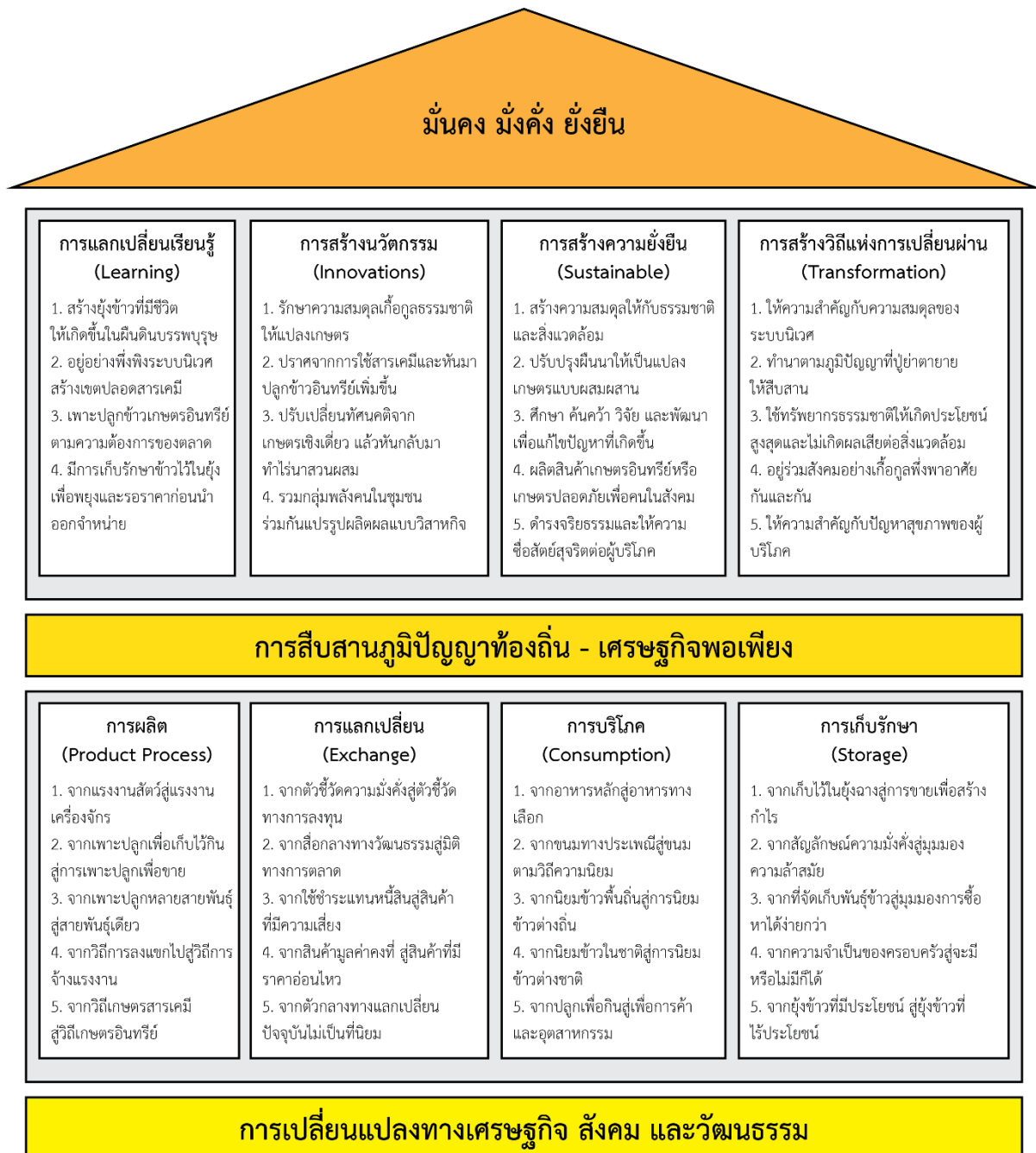

2.4 การสร้างวิถีแห่งการเปลี่ยนผ่าน (Transformation) ชาวนาและเกษตรกรจะต้องพึงระลึกเสมอว่าสิ่งที่จำเป็นและสำคัญก็คือ การให้ความสำคัญกับความสมดุลของระบบนิเวศทั้งระบบ ไม่ใช่เฉพาะแปลงนาหรือแปลงเกษตรของตนเอง หากแต่จะต้องแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในเรื่องนี้กระจายหรือขยายผลไปสู่ทุก ๆ ครอบครัวในชุมชนและสังคมให้ประพฤติปฏิบัติและสร้างสรรค์พัฒนาให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน เมื่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมีความสมบูรณ์และสมดุลแล้ว การประกอบอาชีพการทำนาหรือทำการเกษตรตามแนวทางหรือภูมิปัญญาที่ปู่ย่าตายายให้สืบสานก็จะเป็นเรื่องที่ยากยุ่งอีกต่อไป ทั้งนี้เพราะคนในครอบครัว ชุมชน และสังคมต่างให้ความสำคัญต่อการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติเพื่อก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดและไม่ยอมให้เกิดผลเสียหรือสิ่งที่ไม่ดีเกิดขึ้นต่อสภาพแวดล้อมของตนเอง เมื่อเกิดความยินยอมพร้อมใจ เกิดความรักสามัคคีกันในเรื่องข้างต้นการอยู่ร่วมสังคมก็จะเกิดความเกื้อกูล เอื้ออาทร พึ่งพาอาศัยกันและกัน และสิ่งที่สำคัญเมื่อจะเพาะปลูกหรือผลิตสินค้าเกษตรอันใดก็ต้องให้ความสำคัญกับปัญหาสุขภาพของผู้บริโภคซึ่งเป็นห่วงโซ่อุปทานที่สำคัญที่จะมาเติมเต็มความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืนให้เกิดผลเป็นรูปธรรม และความเป็นอยู่ชั่วอายุคนในมิติของความเป็นสัญลักษณ์แห่งความอุดมสมบูรณ์ และเป็นเครื่องหมายที่แสดงออกถึงความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืนในบริบทสังคมไทยก็จะเกิดขึ้นในทุก ๆ พื้นที่ของสังคมไทยในที่สุด

องค์ความรู้ใหม่

จากผลการวิจัยเรื่อง “ยุ้งข้าวยุคใหม่: กระบวนการปรับตัวสู่ทางรอดแห่งภูมิปัญญาของชาวนาไทย”
ผู้วิจัยขอสรุปองค์ความรู้ ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

รูปแบบการปรับตัวของข้าวและยุ้งข้าวยุคใหม่สู่ทางรอดแห่งภูมิปัญญาของชาวนาไทยเป็นการศึกษา วิเคราะห์ และพัฒนากระบวนการปรับตัวของชาวนาไทยบนฐานการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมผ่านมิติและมุมมองที่ได้จากการสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ถูกสั่งสมมาจากบรรพบุรุษ เนื่องด้วยสังคมไทยเป็นสังคมเกษตรกรรม การทำนาจึงถือเป็นอาชีพหลักในการสร้างความมั่นคงและมั่งคั่งของประเทศ แต่ปัจจุบัน

ด้วยสภาพสังคมได้เกิดการเปลี่ยนแปลงและมีการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมมากขึ้น ฉะนั้นเพื่อก่อให้เกิดความสมดุลจึงจำเป็นต้องมีแนวทางและกระบวนการที่จะนำไปสู่การปรับตัวตามแผนภาพองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

อภิปรายผลการวิจัย

รูปแบบการพัฒนากระบวนการปรับตัวของข้าวและยุงข้าวยุคใหม่สู่ทางรอดแห่งภูมิปัญญาของชาวนาไทย พบว่า เมื่อชุมชนและสังคมมีการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมเกี่ยวกับข้าว ได้แก่ การผลิต (Product Process) การแลกเปลี่ยน (Exchange) การบริโภค (Consumption) การเก็บรักษา (Storage) และเกิดกระบวนการปรับตัวผ่านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (Learning) การสร้างนวัตกรรมของยุงข้าวยุคใหม่ (Innovations) การสร้างความยั่งยืนด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่น (Sustainable) รวมถึงการสร้างวิถีแห่งการเปลี่ยนผ่าน (Transformation) ซึ่งคนส่วนใหญ่เห็นสอดคล้องกันว่าในประเด็นต่าง ๆ ข้างต้นนั้นเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นจริง และสามารถพบเห็นได้ในสังคมปัจจุบัน โดยเฉพาะในการเก็บรักษาข้าวหรือการสร้างความมั่นคงและมั่นคงทางอาหาร ที่อดีตยุงข้าวคือสัญลักษณ์ที่เป็นสิ่งบ่งบอกหรือแสดงให้เห็นถึงความคิด ความเชื่อ และค่านิยมว่าครอบครัวไหนมียุงข้าวใหญ่หรือมียุงข้าวเยอะ ครอบครัวนั้นจะเป็นครอบครัวที่มีความมั่งคั่งร่ำรวยหรือมีที่นามาก มีข้าวมาก แต่ปัจจุบันความนิยมในการใช้ประโยชน์ของยุงข้าวเริ่มลดน้อยลงจึงจำเป็นที่จะต้องมีการปรับตัวและปรับกระบวนการเพื่อให้ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืนปรับปรุงหรือเปลี่ยนรูปแบบไปในลักษณะอื่น เป็นต้นว่า การทำไร่นาสวนผสมหรือการดำเนินชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง มีการเพาะปลูกพืชเกษตรและข้าวเพื่อการสร้างรายได้ในรูปแบบพุทธเศรษฐศาสตร์ กล่าวคือ เมื่อมีเหลือกินเหลือใช้ก็จะมีการแบ่งปันในชุมชน สังคมและแบ่งออกจำหน่ายเพื่อสร้างรายได้ให้กับครอบครัว สอดคล้องกับงานวิจัยของ Praphan and Somkid (2019) ได้ศึกษาวิจัย “การพัฒนาเกษตรกรรมตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของสำนักงานการปฏิรูปที่ดินจังหวัดกำแพงเพชรในเขตปฏิรูปที่ดินทุ่งคอกว้าว ตำบลนครชุม อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร” พบว่า การพัฒนาคุณภาพชีวิตเกษตรกรนั้นเกษตรกรต้องสามารถพึ่งพาตนเองได้ และการวางแผนปรับเปลี่ยนการผลิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

สิ่งสำคัญที่จะต้องมีการบริหารจัดการหรือมีการอนุรักษ์ฟื้นฟูให้เกิดหรือคงความอุดมสมบูรณ์ก็คือ เรื่องของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งจะเป็นต้นทุนที่สำคัญที่จะช่วยให้การประกอบอาชีพทำนาหรือการเกษตรดำเนินไปอย่างไม่มีปัญหา ฉะนั้นแนวคิดในการทำไร่นาสวนผสม การปลูกพืชแบบผสมผสาน หรือการจัดทำแปลงเกษตรในลักษณะของสวนวนเกษตรจึงถือเป็นการเปลี่ยนแปลงแนวคิด ทักษะที่จำเป็นไปสืบสานปณิธานหรือเจตนารมณ์ของปู่ย่าตายายและภูมิปัญญาท้องถิ่น ทั้งนี้เพื่อคงความอุดมสมบูรณ์และความมั่นคง มั่งคั่ง ให้คงอยู่อย่างยั่งยืนชั่วลูกชั่วหลานสืบต่อไป ซึ่งจากผลวิจัยเพื่อศึกษาวิเคราะห์ในมิติทางความสัมพันธ์ระหว่างการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมเกี่ยวกับข้าว ได้แก่ การผลิต (Product Process) การแลกเปลี่ยน (Exchange) การบริโภค (Consumption) การเก็บรักษา (Storage) และกระบวนการปรับตัว ได้แก่ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (Learning) การสร้างนวัตกรรม (Innovations) การสร้างความยั่งยืนด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่น (Sustainable) รวมถึงการสร้างวิถีแห่งการเปลี่ยนผ่าน

(Transformation) มีความสอดคล้องกับรายงานวิจัยของ Ngamlamom (2011) ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ยุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหาความยากจนของวิถีชีวิตชาวนาไทยอย่างยั่งยืน” แล้ว พบว่า 1) วิถีชีวิตของชาวนาเป็นวิถีแบบผสมผสานระหว่างวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมและแบบสมัยใหม่ ชาวนามีหนี้สินเนื่องจากมีต้นทุนการผลิตสูงและละทิ้งภูมิปัญญาดั้งเดิม มีอาชีพเสริมอื่น ๆ น้อยมาก การส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนของภาครัฐขาดความต่อเนื่อง การแก้ปัญหาชาวนาเป็นแบบต่างคนต่างทำ 2) แนวทางในการแก้ไขปัญหาความยากจนอย่างยั่งยืนควรเน้นการสร้างกระบวนการเรียนรู้เพื่อให้ชาวนาได้เข้าถึงข้อมูล ข่าวสาร ความรู้ ปัญญา เพื่อการแก้ไขปัญหาความยากจนตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และสอดคล้องกับรายงานวิจัยของ Laon (2010) ที่ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจของสังคมชาวนาอีสานตั้งแต่ พ.ศ. 2500-2550 : ศึกษากรณีหมู่บ้านกุ๊กกาสิงห์ จังหวัดร้อยเอ็ด” แล้วพบว่า การอยู่ในภาคเกษตรหรือการเป็นชาวนาเพียงอย่างเดียวไม่สามารถทำให้ชาวนาดำรงชีวิตอยู่ได้ในยุคการผลิตเพื่อเลี้ยงชีพหรือยุคของการเริ่มปรับเปลี่ยนการผลิตเข้าสู่ระบบทุนนิยม และได้บีบบังคับให้ชาวนาส่วนใหญ่ตกอยู่ภายใต้ภาวะเป็นหนี้สินมากขึ้นเพราะถือเป็นลักษณะของเกษตรกรรมที่มีวิธีการผลิตแบบสมัยใหม่ที่มุ่งสู่ตลาด (Modern and Market Oriented) ซึ่งจะต้องอาศัยทุนและการบริหารจัดการทุนจึงจะก่อให้เกิดกำไร

ขณะเดียวกันยังมีความสอดคล้องกับรายงานวิจัยของ Sangwan and Parinyasutinun (2014) ที่ได้ทำการศึกษาวิจัย “นาข้าวระโนด : วิถีชีวิตชาวนาที่เปลี่ยนแปลงท่ามกลางกระแสโลกาภิวัตน์” แล้วพบว่า ปัญหาน้ำท่วมและดินขาดความอุดมสมบูรณ์ ประกอบกับแนวคิดตามระบอบทุนนิยมในการทำการเกษตรกรรมแบบการค้าเข้ามาในพื้นที่ จะทำให้ชาวนาต้องปรับเปลี่ยนการใช้พื้นที่นาไปเป็นการทำสวนปาล์ม หรือทำแปลงผัก หรือปลูกสร้างที่พักเพื่อรองรับการท่องเที่ยว หรือปล่อยให้ที่นาว่างเปล่าเพื่อการเก็งกำไรในภาคธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ และเป็นสาเหตุสำคัญของการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของชาวนาที่บางรายประสบความสำเร็จแต่ก็ยังมียางรายล้มเหลว และในการปรับทัศนคติหรือการปรับตัวที่จะมุ่งสร้างความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืนผ่านการสานต่อพระราชปณิธานในการใช้ชีวิตดำเนินรอยตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนั้น มีความสอดคล้องกับรายงานวิจัยของ Bundhuwong (2013) ที่ได้การศึกษาวิจัยเรื่อง “ข้าวและชาวนาไทยในกระแสการเปลี่ยนแปลง” แล้วพบว่า การทำนาแบบเกษตรอินทรีย์หรือแบบพอเพียงตามภูมิปัญญาท้องถิ่นถือเป็นการเจริญรอยตามมรดกทางวัฒนธรรมและระบบการพึ่งตนเองทำให้เกิดความมั่นคงทางอาหาร ขณะที่การทำนาเคมีแบบเข้มข้นและการไม่ยอมเข้าสู่การทำนาแบบเกษตรอินทรีย์หรือแบบพอเพียงหรือเดินตามแนวภูมิปัญญาของปู่ย่าตายายก็พึงที่จะถูกประณามว่าเป็นการทำนาบนความโลภ ความเห็นแก่ตัว ขาดศีลธรรม ความฟุ้งเฟ้อจากคนในชุมชนและสังคมได้

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1.1 ส่งเสริมการเพาะปลูกข้าวหรือการทำการเกษตรตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

1.2 ส่งเสริมให้มีการประยุกต์ใช้หลักพุทธเศรษฐศาสตร์ ที่เน้นการแบ่งปัน เมื่อเหลือจากการแบ่งปันก็นำออกจำหน่ายเพื่อสร้างรายได้

1.3 ส่งเสริมการให้ความรู้ในเชิงการบริหารจัดการที่นาหรือแปลงเกษตรเพื่อก่อให้เกิดประโยชน์และประสิทธิภาพ ประสิทธิภาพสูงสุด

1.4 ส่งเสริมและสนับสนุนการผลิต การแลกเปลี่ยน การบริโภค และการเก็บรักษาข้าวหรือผลผลิตทางการเกษตรเพื่อสานต่อภูมิปัญญาท้องถิ่นบนพื้นฐานของการพึ่งพิงและรักษาสมดุลแห่งทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และระบบนิเวศโดยรวม

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 กระบวนการปรับตัวสู่ทางรอดแห่งภูมิปัญญาของชาวนาไทยเพื่อก่อให้เกิดความมั่นคง มั่งคั่งและยั่งยืนนั้น สิ่งที่สำคัญที่ชาวนา ผู้นำชุมชน ตลอดจนทั้งผู้คนในสังคมจะต้องช่วยกันดำเนินการ คือ 1) ด้านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (Learning) 2) การสร้างนวัตกรรม (Innovations) 3) การสร้างความยั่งยืน (Sustainable) 4) การสร้างวิถีแห่งการเปลี่ยนผ่าน (Transformation)

References

- Balavuddho, P., & Phumturian, S. (2019). Farmers Development according to the Sufficiency Economy Philosophy of the Kamphaeng Phet Land Reform Office in Thung Khok Wua Land Reform Area, Nakhon Chum Sub-district, Mueang District, Kamphaeng Phet Province. *The Journal of Research and Academics*, 3(1), 57-68.
- Boonari, P. (2001). *Northeastern Huan and Isan ancient buildings*. Ubonratchathani: Ubonratchathani Rajabhat Institute.
- Bundhuwong, C. (2013). *Rice and Thai farmers in the changing trend*. (Doctoral Dissertation). United States of America: University of Hawaii.
- Chitsuthipakorn, V. (2016). Nakhonsawan Farmers' Problems. *Interview*. October, 12.
- Laon, T. (2010). *Economic changes of the peasant society in Isan region, from 1957-2007: a case study of Kugasing Village, Roi Ed Province*. (Master's Thesis). Graduate school: Chiang Mai University. Chiang Mai.
- Ngamlamom, W. (2011). *Sustainable Poverty Solution for Thai Farmer's Life Strategy* (Research Report). Pathum Thani: Thai Academy of Management Development Research.
- Nildum, S. (2017). Nakhonsawan Farmers' Problems. *Interview*. April, 7.
- Noppan, C. (2017). Nakhonsawan Farmers' Problems. *Interview*. January, 28.

Sangwan, C., and Parinyasutinun, U. (2014). Rice fields in Ranod: The rice farmers' changing way of life amidst globalization. *Journal of Language, Religion and Culture*, 3(1), 109-124.

Tuamtad, S. (2017). Nakhonsawan Farmers' Problems. *Interview*. March, 15

Wongrod, S. (2017). Nakhonsawan Farmers' Problems. *Interview*. March, 17